

NIMBY's bestaan niet!

Bewoners van de wijk Belcrum in Breda vochten voor behoud van de leefbaarheid in hun woonomgeving. Dat onttaardde in een juridische strijd met de gemeente Breda die de zone rond het station wil ontwikkelen tot zakencentrum. Renier Koenraadt schreef een boek over zijn ervaringen als bewoner van deze wijk. *Het spoor bijster* houdt bestuurders, politici en ambtenaren een spiegel voor.

Een van de vier overgebleven Maliebanen, ooit aangelegd door Prins Maurits van Oranje tijdens het Twaalfjarig Bestand. Hij doorsnijdt Belcrum. Foto's Renier Koenraadt.

Renier Koenraadt wordt fel als de afkorting NIMBY (*Not In My Backyard*) valt. 'Wat is een NIMBY? Iemand die opkomt voor zijn of haar eigen belang? Wat is daar mis mee? De naam NIMBY is louter en alleen bedoeld om een bezwaarmaker in een hokje te stoppen. Zo van: dat is een NIMBY, dus daar hoeft je geen rekening mee te houden. Lekker gemakkelijk, het biedt alleen geen oplossing.' Want zodra een belanghebbende zich een dwarsligger, een NIMBY, gaat voelen, gaat hij zich ook zo gedragen, meent Koenraadt. 'In zekere zin heeft iedereen een eigen belang. Ook een ambtenaar, ook een projectontwikkelaar, ook een bestuurder en ook een lokaal politicus. Prestigieuze projecten neerzetten, een tevreden electoraat, een glansrijke

'Mijn ervaring in Belcrum was dat de gemeente Breda zijn ruimtelijke plannen te veel achter gesloten deuren uitwerkte en vervolgens, om het maar plat te zeggen, de wijk in slingerde. Dat wekte een enorme aversie op onder bewoners'

carrière, winst maken, allemaal vormen van een eigenbelang. Hebben we daar ook hokjes voor? Nee, dat wordt vaak geschaard onder het algemeen belang. Dat is niet erg, maar laten we de term NIMBY dan ook voor eens en voor altijd uit ons vakjargon verbannen. Hokjesdenken heeft ons in besluitvormingsprocedures nog nooit een steek verder gebracht.'

In de prullenmand

Renier Koenraadt woont in de laatindustriële jarendertigwijk Belcrum, gelegen op een steenworp afstand van station Breda. De gemeente Breda wil de komende jaren het station vernieuwen en eromheen, in de Spoorzone, vijfduizend woningen en

De ontwikkeling van Belcrum. Vooraan de industrie en achteraan de woningen.

De vogelnamen van de straten in Belcrum zijn een ode aan het moerasbos dat er in de 17^e eeuw lag.

Is een leefbare buurt te veel gevraagd?

Enkele citaten uit *Het spoor bijster*:

- Wethouder had het nog nooit zo zout gegeten. ‘Natuurlijk heb ik geluisterd’, had hij gezegd. ‘Ik doe niet anders. Mijn deur staat voor iedereen wagenwijd open, maar u moet niet denken dat u op eigen houtje kunt beslissen hoe het verkeer in Breda kan worden afgewikkeld. Dat is een zaak van de gemeenteraad. En als u het niet bevalt, kunt u bij de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen uw stem laten gelden.’
- Het mapje papieren met opschrift “Spoorzone” in onze eenzame kast op zolder, dijde binnen twee maanden uit tot een kloeke plank ordners.
- Hoe vaker de gemeente riep dat Belcrum er enorm op vooruit zou gaan, hoe meer Jolanda overtuigd raakte van het tegendeel. Het zou druk worden, heel druk. Euregionaal druk zelfs. Wat zou er in al die drukte nog overblijven van ons tuindorpje Belcrum?
- Kritiek op de gemeente, uit een ingezonden brief aan het regionale dagblad: Dan reken je eens wat, je stelt je uitgangspunten bij, je toetst dat eens aan de normen, kijkt hoe dat uitwerkt en rekent nog eens opnieuw. Uiteindelijk rolt er dan vanzelf een situatie uit, waarbij het lijkt alsof het alleen maar beter wordt. Vervolgens schrijf je in rap tempo een paar kilo visies, plannen en ontwerpen die je in feestmaand december ter inzage legt. Je organiseert één inloopavond met een ware stortvloed aan informatie, zodat een nietsvermoedende burger tot voorbij Drie Koningen nodig heeft om te beseffen wat er eigenlijk aan de hand is. Geheel volgens de regels van het spel en onder het mom van een open planproces...

tientallen kantoren bouwen. In november 2005 aanvaardde de gemeenteraad een milieueffectrapport, waarin werd uitgegaan van de aanleg van een nieuwe weg, zodat de Spoorzone goed bereikbaar zou zijn. Hiermee zou ook de Terheijdensweg, de straat waar Koenraadt woont, worden ontzien.

Met het aantreden van de nieuwe gemeenteraad in 2006, verdwenen die plannen direct in de prullenmand. Het kersverse college van B&W besloot eerst te bouwen. De nieuw aan te leggen weg, de Stationslaan, werd ingekort. De rest zou wel komen nadat de Spoorzone volledig zou zijn volgebouwd.

In 2025. In de nieuwe plannen zou de Terheijdensweg veel drukker worden. Hoe druk? Dat wist niemand. Een situatie met een ingekorte Stationslaan was namelijk niet onderzocht.

Vechten of vluchten

Over zijn belevenissen in Belcrum schreef Koenraadt het boek *Het spoor bijster*. Hierin beschrijft hij het dubbele gevoel van Marijn Coenraet, de hoofdpersoon van het boek: aan de ene kant raakt hij steeds meer verknocht aan zijn wijk, terwijl aan de andere kant de ontwikkeling van de Spoorzone steeds meer zijn leven gaat beheersen. Door zijn groeiende verbondenheid met zijn wijk en zijn toenemende aversie tegen het stadsbestuur, wordt hij voortdurend heen en weer geslingerd tussen vechten en vluchten. Uiteindelijk is er voor hem geen weg meer terug en wordt hij langzaam maar zeker de ondoorgrondelijke inspraakprocedures ingezogen.

In zijn werk als procesmanager heeft Koenraadt ook vaak te maken met inspraak- en bezwarenprocedures. In dit project zat hij opeens aan de andere kant van de tafel en dat was een wonderlijke, maar ook erg leerzame ervaring, zegt Koenraadt achteraf. ‘Professionals die betrokken zijn bij inspraakprocedures zouden dat eens mee moeten maken’, aldus Koenraadt. ‘Daarbij maakt het weinig uit of het gaat om stadsvernieuwing of plattelandsontwikkeling. Ga eens als belangheb-

bende naar een inloopavond, overleg een keer met een wethouder vanuit de positie van gedupeerde of voer een pleidooi bij de Raad van State namens een groep bewoners.' Koenraadt is ervan overtuigd dat die ervaring positieve gevolgen heeft voor het eigen handelen.

Wat kunnen die positieve gevolgen dan zijn?

'Mijn ervaring in Belcrum was dat de gemeente Breda zijn ruimtelijke plannen te veel achter gesloten deuren uitwerkte en vervolgens, om het maar plat te zeggen, de wijk in slingerde. Dat wekte een enorme aversie op onder bewoners. Bovendien schermde de gemeente vaak met ingewikkelde plannings en moeilijke procedures en processen. Op een gegeven moment wisten we niet meer waar we aan toe waren. Gevolg: een 183 pagina's dikke nota van commentaar. Mijn belangrijkste boodschap is eigenlijk: plannenmaker en gemeentebestuur, draal niet, maar treed vanaf het allereerste moment in overleg met degenen die op de een of andere manier worden geraakt door jouw plannen. Inspraak die begint op een moment dat het plan al vrijwel af is, wekt meer aversie dan sympathie op. Bewoners zetten dan hun hakken in het zand of haken af. Bovendien weten bewoners veel over hun leefomgeving en hebben ze vaak goede ideeën, soms ook ideeën die zonder al te veel moeite en kosten prima zijn in te passen.'

Via Breda, een uitdagende aanvulling op stad

Op de website www.viabreda.nl van gemeente Breda kunnen bewoners en belangstellenden lezen over de voortgang van het project Via Breda. Enkele citaten:

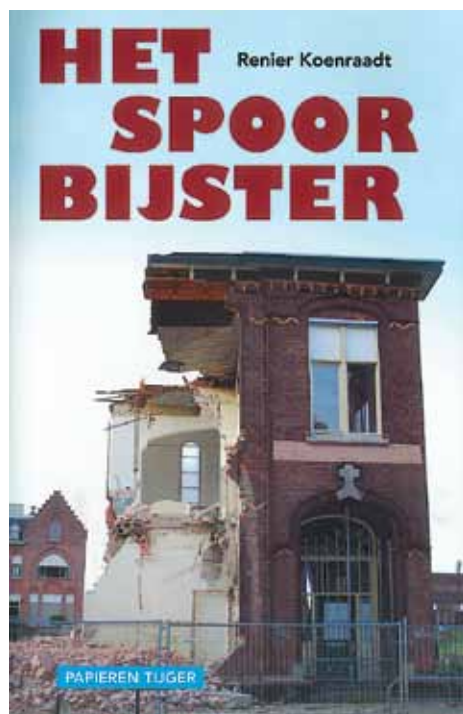
- Via Breda staat voor de ontwikkeling van de Spoorzone in het centrum van Breda. Een vernieuwende en uitdagende aanvulling op de stad. Maar vooral een kwaliteitsvergroting. Met kansen voor ondernemen, wonen, werken en cultuur. Via Breda ontwikkelt zich, onder regie van de overheid, in een nauw samenspel met ondernemers. Ontwikkeling, invulling en fasering sluiten aan bij kansen die zich in de markt voordoen.
- De gemeente wil dat Belcrum meeprofiteert van de ontwikkelingen in Via Breda en stelt daarom 465.000 euro beschikbaar voor maatregelen om de buurt te verbeteren. Om de ontwikkelingen in Belcrum in goede banen te leiden, is een buurtplan opgesteld. Een speciale regisseur gaat in het belang van Belcrum de ontwikkelingen op elkaar afstemmen. De buurtregisseur is het aanspreekpunt voor buurt en gemeente als het gaat om de ontwikkelingen.
- Er zijn mogelijkheden om met elkaar en de gemeente van gedachten te wisselen. Twee bijzondere vormen van overleg die Breda toepast zijn:
 - Participatie: U zoekt samen met de gemeente naar een oplossing voor een probleem of ontwikkeling in uw buurt, wijk of straat.
 - Consultatie: U overlegt met de gemeente over stedelijke kwesties, zoals een voorlopig plan, een eerste schets of een projectdefinitie.

Toch bedoelen de wethouders, raadsleden en ambtenaren het allemaal goed.

'Dat denk ik ook, maar hun context is anders dan die van bewoners. In de Bredase gemeenteraad constateerde de PvdA dat Belcrum de komende jaren veel last zou krijgen van de werkzaamheden. Vervolgens

gaf de partij het college in overweging om te bekijken of Belcrum daar niet op de een of andere manier voor gecompenseerd kon worden. Daarop suggereerde coalitiegenoot CDA – tot grote vreugde in de raadszaal – dat een nieuw station wel een leuk cadeau was voor de wijk. Dat kwam live op StadsTV.

‘De les die ik heb geleerd is dat vooraf volstrekt helder moet zijn op welk niveau bewoners kunnen participeren: raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen. Zij kunnen dan zelf bepalen of zij daar hun tijd in willen steken’

Dan denk ik: leuke humor voor in de kantine van je sportvereniging, maar volgens mij niet gepast tijdens een veelbekeken raadsvergadering. Daarna werd de vaststelling van het bestemmingsplan gevierd met een staande ovatie voor burgemeester en wethouders. Ook dat was voor bewoners die net met veel pijn en moeite hun zienswijze op schrift hadden gesteld, moeilijk te verteren. Als je bewoners echt wilt betrekken bij jouw planvorming, verplaats je dan in hun positie en houd daar rekening mee. Behandel ze zoals je zelf ook behandeld zou willen worden. En zoek naar ontwikkelingen die aansluiten bij de identiteit van een gebied of een woonwijk, zoals die door bewoners wordt ervaren en door hen wordt bepaald.’

Bewoners willen misschien wel te veel, of ze denken dat inspraak hetzelfde is als zeggenschap?

‘In het geval van de ontwikkeling van de Spoorzone hadden de bewoners inderdaad een verkeerd beeld van hun invloed. Dat gold ook voor mij. Maar aan wie lag dat? In mijn ogen was op zijn minst de schijn gewekt dat bewoners invloed konden uitoefenen. Uiteindelijk bleek dat echter niet zo te zijn. De gemeente wilde bewoners vooral informeren. De les die ik heb geleerd is dat vooraf volstrekt helder moet zijn op welk niveau bewoners kunnen participeren: raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen. Zij kunnen dan zelf bepalen of zij daar hun vrije tijd in willen steken. In Breda hebben mensen jaren in een overlegplatform meegepraat, zonder dat ze een duidelijke invloed hebben gehad. Dat levert natuurlijk gemor

op. Maak duidelijk wat het speelveld is, maar richt geen overlegorganen op voor de bühne.’

Jarelang inspreken, brieven schrijven, media benaderen en juridische procedures voeren: heeft dat de bewoners van Belcrum iets opgeleverd?

‘Uiteindelijk wel. De Raad van State verklaarde het beroep van de bewoners gegrond. Daarop haalde de gemeente de plannen voor de infrastructuur uit 2005 weer uit de kast. De mensen die zich er jaren voor hebben ingezet, hebben dat dus niet voor niets gedaan, maar het had natuurlijk allemaal veel sneller en beter gekund wanneer de plannen in 2006 niet waren gewijzigd.’

Wie was er nu eigenlijk het spoor bijster?

‘Ik denk dat we dat soms allemaal waren. Bewoners raakten verstrikt in het juridische vakjargon tijdens de beroepsprocedure. Maar ook de gemeente was volgens mij af en toe het spoor bijster. Bij dit soort stedelijke ontwikkelingen zijn zo ontzettend veel partijen betrokken. Voor een gemeente valt dat bijna niet meer te managen, laat staan te regisseren.’

AART VAN COOTEN

Renier Koenraadt woont aan de Terheijdenseweg en werkt ruim twintig jaar bij Advies- en Ingenieursbureau Oranjewoud. Sinds eind jaren negentig is hij procesmanager gebiedsontwikkeling. Naast zijn werk zit hij in de redactie van Landwerk en is hij schrijver/columnist.
E-mailadres: renier.koenraadt@oranjewoud.nl.
Het spoor bijster is te bestellen bij uitgeverij Papieren Tijger te Breda (www.papierentijger.org, ISBN 9789067282512).